

CASES PARTICULARS

PER

SÍLVIA CAÑELLAS

INTRODUCCIÓ I DOCUMENTACIÓ

Són poques les notícies que tenim de les vidrieres que llüïen les cases particulars de les famílies benestants catalanes del segle XIV al XVI i inexistent les restes. No hem trobat cap contracte de cap d'aquestes peces, que devien ser considerades menors davant el cobriment dels grans buits dels edificis públics. Els inventaris, d'altra banda, i tal com passa amb les visites parroquials a les esglésies, solen aturar-se a explicar els objectes i mobiliari de la casa, però no esmenten res sobre els elements fixos que existien adossats als murs o en els forats de les finestres. Són, per tant, especialment interessants aquells inventaris que en parlen.

La dispersió d'aquests fa impossible el seu resseguiment sistemàtic; tan sols n'esmentem alguns que, o bé referenciats per la bibliografia anterior o bé apareguts casualment en el curs de les nostres investigacions, han caigut a les nostres mans.

L'inventari dels béns del mercader de Barcelona Guillem Ferrer és el més antic dels localitzats (1398). En ell s'esmenta l'existència, entre molts objectes de vidre pintat, de dues vidrieres sense figuració (reg. 1).¹

No sabem si tenia figuració la vidriera esmentada per un inventari anònim del segle XV procedent de l'AHCB (reg. 2).

L'any 1464, a l'inventari dels béns deixats per l'apotecari de Vic Jaume Busquets i per la seva esposa Bartomeua a llur fill Josep, es parla d'una vidriera figurada (reg. 4). El document, esmentat l'any 1919 en un article de mossèn Josep Gudiol, ens diu que hi havia representada una salutació; es tractaria, doncs, d'una temàtica religiosa.

Més interessants són encara les referències que apareixen en l'inventari de la casa del mercader de Barcelona Antoni Cases (reg. 3). Datat el 1448 i esmentat en les fitxes de Josep Maria Madurell de l'AHPB, ens explica l'existència de tot un seguit de draps pintats per posar a les finestres i ens dona raó també sobre què hi havia col·locat a les finestres de la casa. S'esmenta un total de tretze vidrieres i quatre cobertes de tela, tot amb representació figurada. Entre les representacions hi ha diverses escenes religioses (sobretot relacionades amb Nostra Senyora, com la nativitat, l'epifania, la visitació o l'anunciació, o amb diversos sants...), però d'altres també mostren imatges d'activitats d'esbarjo (jocs d'escacs, cavalcades, tocadors d'instruments, nens, collacions, animals...), que ens mostren un altre vessant de l'art gòtic molt diferent al de caire religiós, més conegut i conservat.

RECU LL DOCUMENTAL

(Reg. 1) 1398. En l'inventari dels béns de Guillem Ferrer, mercader de Barcelona, es parla d'una vidriera sense figuració.

[...]

Item, en una altra caxa baixa del dit armari, dues vidrieres de vidre blanch de finestres.

(AHCB, Fons Notarial, sèrie I, núm. 1, Inventari dels béns de Guillem Ferrer, 1398, f. 79.)

(Reg. 2) Segle XV. En un inventari anònim apareix esmentada una vidriera.

[...]

Item, una vedriera.

(AHCB, Fons Notarial, sèrie I, núm. 1, Inventari anònim, segle XV, f. 3.)

(Reg. 3) 9 d'agost de 1448. En l'inventari de la casa del difunt mercader Antoni Cases apareixen, entre diferents objectes d'ús diari, de mobiliari i altres coses amb les quals devia comerciar, algunes vidrieres i teles pintades per ser posades en finestres.

[...]

Primo, en lo alberch lo qual lo dit defunct, de mentre que vivia, havia e possehia e ara lo dit hereu seu ha e possebeix en la dita ciutat de Barchinona, prop la sglésia de Sancta Maria del Pi, e en lo carrer per lo qual se va als Banys Nous e lo qual alberch en lo fer del present inventari se designarà, troba les robes e béns següents:

En la cambra major d'aquell...

Item, dos draps poch de tela blanca ab llurs bastiments de fust, aptes a fas de finestres en lo f dels quals és pintada la Nativitat de nostre Senyor e en l'altre la Verge Maria e Sant Simeon.

[...]

Primo, en la casa ab ort la qual lo dit deffunt de mentre que vivia havia e possehia e ara lo dit hereu seu ha e possebeix fora e assats prop lo portal appellat de Jonqueres de la dita ciutat de Barchelona

1. Ampolletes, gots, almorratxes, servidores, barrals, brocals, un rellotge, abeuradors d'ocells... miralls. Algunes peces eren llises, d'altres eren esmaltades amb representacions d'ocells, de bèsties salvatges i d'homes a cavall.

la qual casa ab ort en lo fe del present inventari se designarà, ço és:

En una cambre pocha en la qual lo dit deffunct tenia lo scriptori, trobam les robes e béns sagüents: [...]

Item, una fas pocha de finestra de tela blanca ab bastiment de fust en la qual és pintat sant Gerònim.

Item, dues vedrieres poques afixes en dues finestres de la dita cambre en la una de les quals és pintada la nativitat de Nostre Senyor e en l'altre la Adoració dels III reis. [...]

En una cambre contigua a la propdita:

[...]

Item, I altre drap de pinzell de canyemàs negre de larch de V palms e XI d'ample o entorn, pintat de un portal de tanca e de brots ab I ca e aucells, tallat tant com és lo spay de una finestra qui és al mig de la paret hon lo dit drap està.

[...]

Item, dues vedrieres afixes en sengles finestres, en la una de les quals és pintada la Adoració dels tres reys d'orinet e en l'altre ha pintades dones e infants salvatges e arbres.

En un passatge qui és en mig de una cambre en altre:

[...]

Item, III vedrieres afixes en sengles finestres les dues mitjanceres en la una de les quals és pintada la Nativitat del fill de Déu e en l'altre nostre Dona e sancta Elisabet e l'altre fort pocha en la qual és pintada la imatge da sancta Bàrbara.

[...]

En una altre cambre contigua a la capella:

[...]

Item, dues vedrieres afixes en sengles finestres en la una de les quals és pintada la Verge Maria e en l'altre l'àngel sant Gabriel.

En la capella contigua a la propdita cambre:

[...]

Item, una petita vedriera ab son bastiment de fust affixa a la paret en la qual ha pintada una font ab ymagens de homens e dones qui juguen a scachs.

En una altre cambre contigua a la propdita:

[...]

Item, III vadrieres afixes en sengles finestres de la dita cambre en la una de les quals són pintats homens salvatges a cavall qui junyen e en l'altre un sbatiment d'homens e dones qui sonen e fan col·lació e en l'altre la Verge Maria e lo Jesuchrist al costat, dins un tabernacle.

(AHPB, Bernat Pi, plec d'escriptures soltes de diversos anys, sign. 113/106, f. 7 i 29-33.)

(Reg. 4) 9 de novembre de 1464. En l'inventari dels béns que el vigatà Josep Busquets heretà dels seus difunts progenitors Jaume i Bartomeua apareix la referència a una vidriera amb la representació de la salutació a Maria.

[...]

Item, una vedriera de finestra quadrada patita en la qual és pintada la Salutació.

(ACFV, Notari Joan Sellers, Inventaris de 1464-1465, Inventari dels béns de Jaume Busquets i la seva muller Bartomeua.)